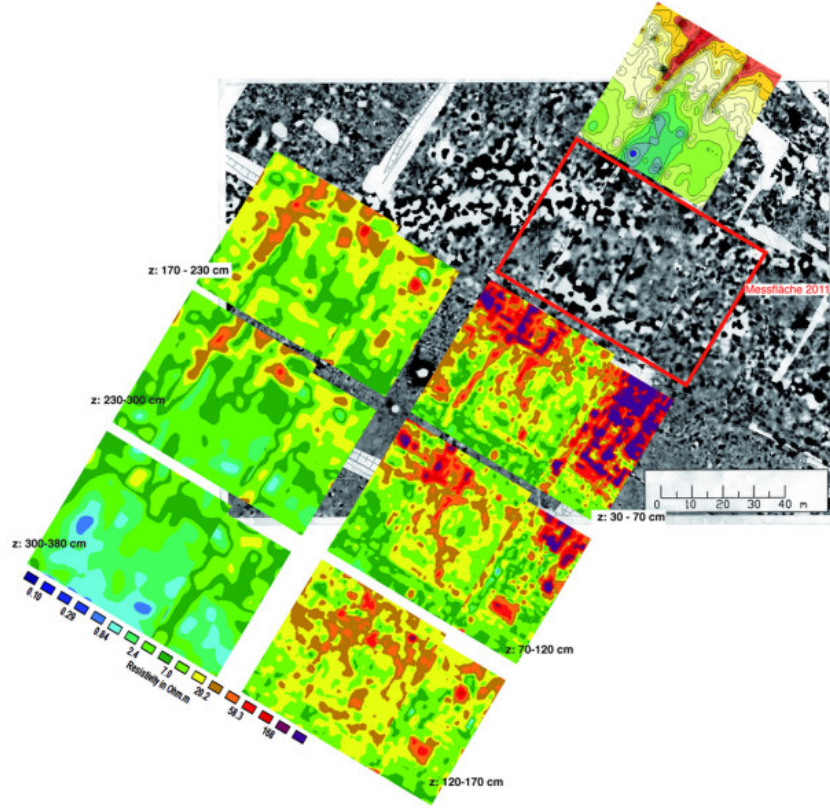

30.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI

2. CİLT

T.C.
KÜLTÜR Ve TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

30.
ARAŞTIRMA SONUÇLARI
TOPLANTISI
2. CİLT

28 MAYIS - 1 HAZİRAN 2012
ÇORUM

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı

Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù Yayın No:157-2

YAYINA HAZIRLAYAN

Dr.Adil ÖZME

28.05.2012 - 01.06.2012 tarihlerinde gerçekleştirilen 34. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Hitit Üniversitesi ile orum Valiliđi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Sempozyum bildiri kitapları ise Hitit Üniversitesi'nin katkılarıyla basılmıştır.

ISSN:1017-7663

Kapak Fotođrafı: Felix ;PIRSON

“Pergamon-2011 Yılında Kent evresinde Gerçekleřtirilen Yüzey Araştırmaları”

Not: Yayınlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Pegasus Görsel İletişim Hizmetleri

ÇORUM-2013

İÇİNDEKİLER

Ahmet Cem ERKMAN, Cesur PEHLEVAN, Şakir Önder ÖZKURT Serkan ŞAHİN, Yarenkür ALKAN, Ali İhsan KARTAL 2011 Yılı Kırşehir ve Yozgat İlleri Neojen Dönem Omurgalı Fosil Yatakları Yüzey Araştırması	5
Atila ENGİN, Bora UYSAL, Filiz AY ŞAFAK, Aydoğan BOZKURT Sivas İli 2011 Yılı Yüzey Araştırması	13
Özdemir KOÇAK Afyonkarahisar İli ve İlçeleri 2011 Yılı Yüzey Araştırmaları	39
Philipp NIEWÖHNER Germia 2011 Regional Survey And Settlement History	53
Ömür HARMANŞAH, Peri JOHNSON Pınarlar, Mağaralar ve Hitit Anadolu'sunda Kırsal Peyzaj: Yalburt Yaylası Arkeolojik Yüzey Araştırma Projesi (Ilgın, Konya) 2011 Sezonu Sonuçları	73
Asuman BALDIRAN, Aytekin BÜYÜKÖZER, Zeliha GİDER Taşkent-Seydişehir 2011 Yılı Yüzey Araştırması	85
Osman DOĞANAY Zengibar Kalesi (Bozkır/Konya) 2011 Yılı Yüzey Araştırması	97
Okşan BAŞOĞLU, 2011 Yılı Nevşehir İli Miyosen Dönem Fosil Yatakları Yüzey Araştırması	105
Mehmet TEKOC AK Aksaray İli Merkez, Ortaköy, Sarıyahşi, Ağaçören ve Eskil İlçeleri Yüzey Araştırmaları: 2011	115
Maria ANDALORO The Project On The Rock Paintings in Cappadocia. Research And Preservation in The Göreme Open Air Museum (Report 2011)	133
Nilüfer PEKER, B. Tolga UYAR Güzelöz-Başköy ve Çevresi Bizans Dönemi Yerleşimleri 2011.....	147
T. Emre ŞERİFOĞLU, Bleda S. DURING, Claudia GLATZ Cide Arkeoloji Projesi 2011: Üçüncü ve Son Sezon Sonuçları	157
Ferhat ÇEVİK, Max RITTER Pompeiopolis Nekropolü Yüzey Araştırması (Paflagonya).....	169
Ayşe F. EROL Ordu İli Fatsa İlçesi Arkeolojik Yüzey Araştırması 2011	183
Ertekin M. DOKSANALTI, İ. Mete MİMİROĞLU, İbrahim KARAOĞLAN, Ufuk ERDOĞAN Giresun İli ve Giresun Adası Arkeolojik Yüzey Araştırmaları: 2011	197
Ümit AYDINOĞLU Dağlık Kilikia'da Kentleşme ve Tarımsal Organizasyon Araştırması 2011.....	213

Nicholas RAUH Dağlık Kilikya Yüksek Arazi Arkeoloji Araştırması: 2011 Yılı Raporu	223
Hamdi ŞAHİN Dağlık Kilikia Yerleşim Tarihi ve Epigrafya Araştırmaları 2011	235
Doç.Dr. Füsun TÜLEK 2011 Yılı Osmaniye Arkeolojisi Çalışma Raporu	243
Mustafa H. SAYAR Çukurova Yüzey Araştırmaları 2011	255
Erksin GÜLEÇ, İsmail ÖZER, Mehmet SAĞIR, İsmail BAYKARA, Serkan ŞAHİN 2011 Yılı Gaziantep ve Hatay İlleri Yüzey Araştırması	257
F. Mine TEMİZ Hatay İli'nde Türk ve İslam Dönemi Yüzey Araştırması - 2011	267
Oktay ÖZGÜL, Alpaslan CEYLAN, Akın BİNGÖL, Yasin TOPALOĞLU, Yavuz GÜNAŞDI, İbrahim ÜNGÖR 2011 Yılı Erzincan, Erzurum, Kars ve Iğdır İlleri Yüzey Araştırmalar	277
Aynur ÖZFIRAT Van, Ağrı ve Iğdır İlleri Yüzey Araştırması, 2011	293
Hanifi BİBER, Rafet ÇAVUŞOĞLU 2011 Yılı Muş-Malazgirt Arkeolojik Yüzey Araştırması	303
Fahriye BAYRAM, Turgay YAZAR Artvin, Ardahan, Erzurum İli ve İlçelerinde Ortaçağ Gürcü Mimarisi Yüzey Araştırması-2011	321
Güner SAĞIR Kars İli ve Çevresinde Yer Alan Ortaçağ Ermeni Kiliseleri Yüzey Araştırması 2011 Yılı Çalışmaları	337
Bülent Nuri KILAVUZ Ortaçağ ve Sonrası Muş İli Yüzey Araştırması – 2011	349

GÜZELÖZ-BAŞKÖY ve ÇEVRESİ BİZANS DÖNEMİ YERLEŞİMLERİ 2011

Nilüfer PEKER*
B. Tolga UYAR

Güzelöz - Başköy ve çevresinde, 2011 Eylül'ünde çalışmalarımızın üçüncü sezonunu tamamladık¹. Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesine bağlı olan Başköy ve Güzelöz köyleri ve çevre vadilerde Bizans dönemine ait, çoğunluğu kaya mekânlardan oluşan dini ve sivil mimari örneklerine yönelik yüzey araştırmamız iki ana bölümden oluşmaktadır.

Bunlardan ilki, seküler yerleşimlerin tespitine yönelik incelemelerdir. Amacımız mekânların olası işlevleri ve birbirleri arasındaki ilişkilerden yola çıkarak Ortaçağ yerleşiminin bağlamını sorgulamak, nitelikleri ve sınırlarına ilişkin verileri tartışmaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde 2010 yılında tespit ettiğimiz Güzelöz'deki şaraphanelerin rölemlerini tamamladık ve bu geniş üretim alanını Ortaçağ tarımsal üretim süreçleri içinde konumlandırmaya çalıştık.

Eski Başköy'de Yeni Tespitler

Bugün Eski Başköy olarak adlandırılan bölgede, önceki yıllarda tespit ettiğimiz kiliseler çevresindeki kaya oyma mekânların, dini yapılarla bağlantılarını ortaya çıkarmak ve Ortaçağ yerleşiminin yaklaşık sınırlarını belirlemek amacıyla tüm Eski Başköy çevresini taradık (Resim: 1). Eski Başköy'de önceki yıllarda belgelediğimiz ve yayınladığımız Aziz Theodoros kilisesinin batıdaki giriş bölümünün önünde, definciler tarafından kazılmış çukurlarda bir tonozun parçalarına ait olabilecek kesme taşlar, girişin önünde tonoz örtülü bir mekânın varlığını işaret etmektedir (Resim: 2). Benzer mimari düzenlemelerin yüzey araştırması sınırları içindeki diğer kaya oyma yapılarda da karşımıza çıkması Ortaçağ'dan itibaren vadi yamaçlarında yer alan yerleşimde toprak kayması sorunuyla mücadele edilmiş olduğuna işaret etmektedir. Kilisenin batısında giriş mekânıyla bağlantılı ancak alt seviyede bulunan düzenli kesme taş duvar kalıntısı, kanımızca dik yamaçta yer alan yerleşimde kaya oyma mimariyle eşzamanlı kâgir yapı tekniğinin de kullanılmış olduğunu gösterir.

Kilisenin güneyinde kayaya oyma iki bölümlü dikdörtgen planlı bir sivil mekân mevcuttur. Ortaçağ'a ait olduğunu düşündüğümüz ve duvarlarında nişler bulunan kuzeydeki dikdörtgen mekân olasılıkla depolama için kullanılan kilerdir. Depolama bölümünün güneyindeki dikdörtgen planlı diğer mekân ise bir açıklıkla kuzey mekâna bağlanır. Aynı seviyede, 1 Numaralı Yemekhane olarak adlandırdığımız kaya oyma diğer yapı (Resim: 3), Aziz Theodoros kilisesinin güneyinde ve sözünü ettiğimiz depolama alanlarının yanında yer alır. Bugün Yemekhaneye batısında yer alan ve Ortaçağ sonrası

* Dr. Nilüfer PEKER, Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, 06530 Ankara/TÜRKİYE. e-mail: nilufer@baskent.edu.tr,

Dr. B. Tolga UYAR, Paris Bizans Tarihi ve Araştırmaları Merkezi Konuk Üyesi (Centre d'histoire et Civilisation de Byzance, Collège de France-C.N.R.S.). e-mail: btolgauyar@gmail.com

¹Çalışmayı gerçekleştirmemizde olanak ve katkı sağlayan Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kayseri Müzesi, Büyük Bilgisayar Eğitim Hizmetleri Ltd., mimarımız Sayın Aykut Fenerci, mimarlık tarihi uzmanı Sayın Dr. F. Gül Öztürk, Bakanlık temsilcimiz Sayın Dilsun İşkur ve emeği geçen herkese müteşekkirimiz.

eklemeleri olduğunu düşündüğümüz birbiriyle bağlantılı büyük ve düzensiz üç salondan geçilerek girilir. Mekânın kuzeyinde düzenli kesme taş örgü bir duvarda bugün toprak dolgu ile kapanmış bir kapı, kemer ve bir tonoz başlangıcı, biçim ve malzeme özellikleri bakımından Aziz Theodoros kilisesi önündeki kâgir yapı kalıntılarını hatırlatmaktadır (Resim: 4). Kanımızca yemekhanenin ana girişi söz konusu bölümdür.

Aziz Theodoros kilisesi ve 1 Numaralı Yemekhane ile aynı sevide mimari özellikleri bakımından Ortaçağ'a ait olduğu kuvvetle muhtemel olan dikdörtgen bir salon yer alır. Doğuda açılmış iki eksedra, duvarlarda düzenli açılmış raflar ve bazı bölümlerde oturma sekileri yer alır.

2 Numaralı Yemekhane olarak adlandırdığımız kaya oyma yapı Aziz Theodoros kilisesinin batısında yamacın aşağısında bulunmaktadır (Resim: 5). Yapı, batısı tümüyle çökmüş kuzey güney doğrultusunda dikdörtgen planlı bir salon ve doğu bölümü uzunlamasına dikdörtgen planlı bir yemekhane alanından oluşmaktadır.

Söz konusu veriler Aziz Theodoros kilisesinin ve hemen yakınındaki diğer şapelin (Başköy 16) bulunduğu bu alanın Bizans döneminde küçük manastır gruplarına ev sahipliği yapmış olabileceğini düşündürür. Aziz Theodoros kilisesinin duvar resimleri ve onlara eşlik eden kitabelerin epigrafik özellikleri 9.yüzyıla işaret etmektedir². Diğer taraftan Kapadokya bölgesinde L. Rodley'in 'Avlulu Manastır' tipolojisinde yer alan ve yemekhaneye sahip manastırlar 11. yüzyıla tarihlendirilse de³, Cemil Başmelekler Manastırı örneğinde olduğu gibi daha erken dönemlere atfedilen yemekhaneler de mevcuttur⁴.

Eski Başköy'de kayanın bozulma oranının yoğunluğu nedeniyle mimari verilerin yetersiz oluşu, ancak bazı mekânlarda Ortaçağ izlerini takip edebilmemiz (ahır, salon vb.) tüm yerleşim hakkında kesin sonuçlar dile getirmemizi zorlaştırıyor.

Güzelöz Şaraphaneleri

2010 çalışmalarımız sırasında Güzelöz'de tespit ettiğimiz ve geçen sene ilk verilerini paylaştığımız Ortaçağa ait şaraphane grubu üzerindeki araştırmalarımızı bu yıl rölöve ve envanterleme çalışmalarısıyla tamamladık.

Güzelöz'de Ağaçlık mevkii olarak adlandırılan bölgede yer alan şaraphaneler, yerleşmeleri itibariyle Ortaçağ şarap üretimi hakkında önemli veriler sunarlar. Ağaçlık mevkiinde, köyün bulunduğu ana vadi tabanındaki bahçelerin bitiminde farklı büyüklüklerde önceki yıl yedi şaraphane belgelemiştik. Bu yılki çalışmalarımız esnasında iki şarap üretim mekânı ve üretime ait bazı kayadan biçimlenmiş elemanları tespit ederek rölövelerini tamamladık. Yamaçta bu yapıların yanı sıra muhtemelle daha fazla şaraphanenin olduğunu söyleyebiliriz. Yoğun erozyon diğerlerinin yok olmasına neden olmuş gibi görünmektedir.

Yunanca "Oinos" olarak adlandırılan şarabın üretim süreçleri konusunda Antik çağın pek çok yazarı detaylı bilgi verirler. 10. yüzyılda imparator 7. Konstantin döneminde

² C. Jolivet-Lévy, "Églises retrouvées de Başköy (Cappadoce)", *Δελτίον της Χριστιανικής και Αρχαιολογικής Έταιρείας*, 26 (2005), 93-103, N. Peker, B. T. Uyar, "Güzelöz-Başköy ve Çevresi Bizans Dönemi Yerleşimleri 2009", 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 24-28 Mayıs 2010, 1. Cilt, (2011), 288.

³ F. G. Öztürk, "The Unusual Separation of Cappadocian Refectories and Kitchens: an Enigma of Architectural History", *METU JFA*, 1, (2012), 154-156, dipnot 12.

⁴ C. Jolivet-Lévy, N. Lemaigre Demesnil, *Recherches récentes sur le monastère rupestre de l'Archangélos, près de Cemil (Cappadoce)*, dans *Desert Monasticism. Gareja and the Christian East*, Papers from the International Symposium, Tbilisi University, Septembre 2000, (ed. Z. Skhirtladze), Tbilisi (2001), 167-189.

derlenmiş bir tarım kitabı olan *Geoponika* ise Ortaçağ'a ilişkin şarap üretim süreci ve bağcılıkla ilgili bilgiler sunması bakımından değerlidir. Bu kaynaklara dayanarak şarap üretimindeki süreç ve uygulamaların çok değişkenlik göstermeden devam ettiğini takip edebiliyoruz. Böylece Bizans döneminde de uygulanan üretim sürecinin üç aşamalı olduğu dikkat çekiyor: Ezme teknesine konulan üzümün ayakla çiğnenerek ezilmesi, ezilen üzümün kalan kısmının presler aracılığı ile suyunun çıkarılması ve fermantasyon.

Ağaçlık mevkiinde yamacın yaklaşık aynı seviyesinde birbirlerine yakın olan şaraphaneler, bugün Güzelöz sakinleri tarafından meyve-sebze bahçeleri olarak kullanılan ekim alanın bittiği noktadadır. Büyüklükleri birbirinden farklı olmakla birlikte, üretim sistemine ilişkin mimari düzenlemeleri benzerlikler gösterir. Yamacın konumuna uygun olarak girişleri kuzeydoğuda yer alan yapıları üretim bölümlerinin sayısı ve boyutlarına göre iki grupta sınıflamak mümkündür. İlk gruptaki beş örnekte (3, 4, 5, 6, 9 No'lu) üretim alanı bir üzüm ezme teknesi ve ona bir olukla bağlanan bir sıra teknesinden oluşur (Resim: 6). İkinci grupta ise (1, 2, 8 nolu) daha büyük boyutlu mekânların yer almasının yanı sıra bu örneklerin birinci gruba oranla daha komplike üretim alanlarına sahip oldukları ve birden çok depolama ve fermantasyon bölümlerinin bulunduğu izlenmektedir (Resim: 7). Sözü ettiğimiz birinci grupta, iki bölümlü üretim alanında üzümün ezildiği tekne sıranın aktığı tekneden daha üst seviye ve daha büyük boyutlu olarak düzenlenmiştir; alt seviye bir delikle sıra teknesine bağlanır. Bu örneklerden 4 ile numaralandırdığımız şaraphanedeki tekne oluğunda in-situ bir akıtma elemanı mevcuttur.

İkinci grupta ele aldığımız örneklerdeki teknelerin formları birbirleriyle ilişkileri ilk gruptaki örneklerle benzerdir. 2 numaralı şaraphanede iki ayrı üzüm teknesinin birer açıklıkla aynı sıra teknesine açıldığı görülürken bu açıklıklara ait olduğunu düşündüğümüz oluklar bugün teknelerin içinde gelişigüzel dururlar (Resim: 8). Mekânda bir başka tekne kaya oyma bir olukla zeminde yer alan sıra teknesine bağlanır.

Şıra teknelerinin bazı örneklerde biçim gözetmeksizin (kare, dikdörtgen veya yuvarlak) profilli bir ağız kısmının olması teknelerde kapakların kullanılmış olduğunu akla getiriyor (Resim: 9). R. Frankel, genellikle Doğu Akdeniz örneklerinde ilk fermantasyonun toplama teknelerinde olduğunu belirtir⁵. Güzelöz örneklerinde şıra teknelerinin profilli ağızları, üzüm suyunun kirlenmesini engellemek ya da sözü edildiği gibi ilk fermantasyonu başlatmak için kapak kullanıldığını düşündürüyor.

Basit dikdörtgen biçimli şıra teknelerinin bulunduğu mekânların bir bölümünde kayaya oyma *pithos* biçimli ağızları profilli bölümler yer alırken diğer bir grup örnekte görülmez. Bu durum şarabın fermantasyonunda taşınabilir kapların da kullanıldığını desteklemektedir. Komşu bölge Dağlık Kilikya'da Geç Roma dönemine tarihlenen Adamkayalar ve Yeni yurt örneklerinde benzer şekilde *pithos* biçimli şıra bölümlerinin olduğu görülür⁶. İki bölümlü bir plan gösteren 1 numaralı şaraphanenin ilk bölümünde üzüm teknesinden açılan bir oluk, *pithos* biçimli yaklaşık 1.00 m. derinlikte bir biriktirme alanına bağlanır, ancak aynı zamanda başka bir olukla üzüm suyunun seyyar bir kaba alındığı da buradaki düzenekten anlaşılabilir (Resim: 10). *Geoponika*'dan fermantasyonun küçük boyutlu kaplarda daha başarılı olduğunu öğreniyoruz⁷. Güzelöz

⁵ R. Frankel, "Presses for Oil and Wine in the Southern Levant in the Byzantine Period", *Dumbarton Oaks Papers*, 51, (1997), 74.

⁶ Ü. Aydınoglu, *Dağlık Kilikya Bölgesinde Antik Çağda Zeytinyağı ve Şarap Üretimi: Üretimin Arkeolojik Kanıtları*, İstanbul, 2009, fig. 120, 124.

⁷ *Geoponika*, Kitap 6, III, (çev. T. Owen), 1805, 198.

örneklerinde ayrı fermantasyon bölümlerinin görüldüğü 3, 8 ve 9 numaralı yapılarda kayaya oyma pithosların derinlikleri 1.00-1.30 m. arasında değişir.

Teknelerin ve fermantasyon bölümlerinin büyük kısmının içi beyaz ve kalın Ortaçağ sıvaları ile kaplıdır. *Geoponika*'da tekneler tarif edilirken içlerinin çok iyi kalitede sıva ile kaplanması gerektiği ve şarabın iyi olması için dezenfektasyonun tuzlu sıcak suyla yapılıp kurutulması gerektiğinden bahseder⁸. Güzelöz örneklerinin hepsinde homojen kalın beyaz ve pürüzsüz yüzeyli sıvaları bugün de takip edebiliyoruz. Bazı örneklerde az sayıda da olsa, bu sıva üstünde ortaçağa ait kırmızı boyayla yapılmış kısa yazıtlar, haç ve geometrik motifler dikkat çekmektedir (Resim: 11). Bununla birlikte ikinci grupta değerlendirdiğimiz 2 ve 8 numaralı şaraphanelerde ise haç kabartmalar mekânda bezeme olarak kullanılmıştır.

Örneklerin büyük bölümünde görülen, üzümün atılması ve aynı zamanda havalandırma için kullanılan bacaların çoğu ezme teknelerinin üzerinde yer alır. Bu hem üzümün aktarılmasını kolaylaştırmakta hem de işlem sırasında açığa çıkan zehirli gazların mekândan atılmasını sağlamaktadır⁹. Şarabın yapım sürecinde ilk önce tekne içinde ayakla ezilen üzüm torbalara alınarak presler yardımıyla ezilmektedir. Ancak Güzelöz örneklerinde preslere ait olduğunu düşündüğümüz az sayıda arkeolojik veriyle karşılaşırız. Bunlardan ilki 1 numaralı şaraphanede tespit ettiğimiz tek pres yatağı örneğimizdir (Resim: 12). Roma ve Erken Hıristiyanlık döneminde de kullanımı yaygın olan kare, dikdörtgen ve yuvarlak formda oluklu pres yataklarına benzerlik gösterir¹⁰. 2 numaralı şaraphanede, Z2 mekânında şıra teknesinin üzerine isabet eden tavan bölümünde görülen kalas yuvaları burada pres çeşitlerinden birinin kullanıldığını düşündürür. Bunun yanı sıra örneklerin çoğunda üzüm teknelerinin içinde, kısa kenarda zeminden yükseklikleri yaklaşık 0.40 m. olan yuvalar, kanımızca kaldıraç yuvalarıdır ve Frankel'in tanımladığı A tipi preslere benzer düzeneklerin burada kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir (Resim: 13). Böylece Güzelöz şaraphanelerinde pres mekanizmalarının yoğunlukla üzüm tekneleri içinde yer aldığını, diğer bir deyişle bu teknelerin aynı zamanda pres yatağı olarak kullanıldığını söyleyebilmekteyiz. 9 numaralı şaraphanede tespit ettiğimiz pres ağırlığı ise bu düzeneğin bir diğer arkeolojik kanıtıdır (Resim: 13).

Güzelöz'de tüm Kapadokya bölgesi mimarisinde karşılaştığımız gibi kaya oyma mekânlar olarak karşımıza çıkan şaraphanelerin benzer örneklerine yakın yerleşimlerden Erdemli'de rastlıyoruz¹¹.

20. yüzyılın başına kadar bağ olarak kullanıldığını sözlü kaynaklar aracılığı ile öğrendiğimiz Ağaçlık mevkii bugün de tarımsal işlevini sürdürmektedir. Ortaçağ'dan itibaren yapay teraslar üzerinde bağcılık ve yakın çevresinde şarap üretimine ayrıldığını öngördüğümüz bu bölge, Güzelöz'de Mavrucan çayının bulunduğu vadide bilinçli olarak

⁸ *Geoponika*, Kitap 6, III, (çev. T. Owen), 1805, 194.

⁹ E. Balta, Mübadele öncesi Kapadokya bölgesindeki şarap üretiminden söz ederken şaraphanelerin tavanlarında bulunan ve *kapini* adı verilen açıklıkların hem aydınlatma hem de havalandırma için kullanıldığını belirtir. Bkz. "The Underground Rock-Cut Wine-presses of Cappadocia", *Journal of Turkish Studies*, 32/1 (2008) [In memoriam Sinasi Tekin, III] (Guest Editors: Yücel Dağlı, Yorgos Dedes, Selim S. Kuru), 68.

¹⁰ G. Scardozzi, "Oil and Wine Production in Hierapolis of Phrygia and Its Territory During Roman and Byzantine Age: Documentation From Archaeological Excavations and Surveys", *Antikçağda Anadolu'da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi / Olive Oil and Wine Production in Anatolia During Antiquity*, (eds. Ü. Aydınoğlu, A. K. Şenol), İstanbul, 2010, 277-302, fig.13C,D.

¹¹ N. Karakaya, "Erdemli'de Ekmek ve Şarap", *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ*, 2, (2008), 33-53.

fabrika niteliğinde bir üretim alanının oluşturulduğunu gösteriyor. Gerçekten de, söz konusu şaraphanelerin tahmini üretim kapasitesi, bağlı oldukları yerleşimlerin olası nüfus yoğunluğuyla oranlandığında, Ortaçağ Kapadokyası'nda, ender görülen, ticari işlevli bir üretim merkeziyle karşı karşıya olduğumuzu düşündürüyor. Aynı zamanda bu yamaçta şimdiki verilerimiz ışığında başka bir yapı grubuna rastlamamış olmamız üretim alanının yerleşimden ayrı düşünülmesine işaret ediyor.

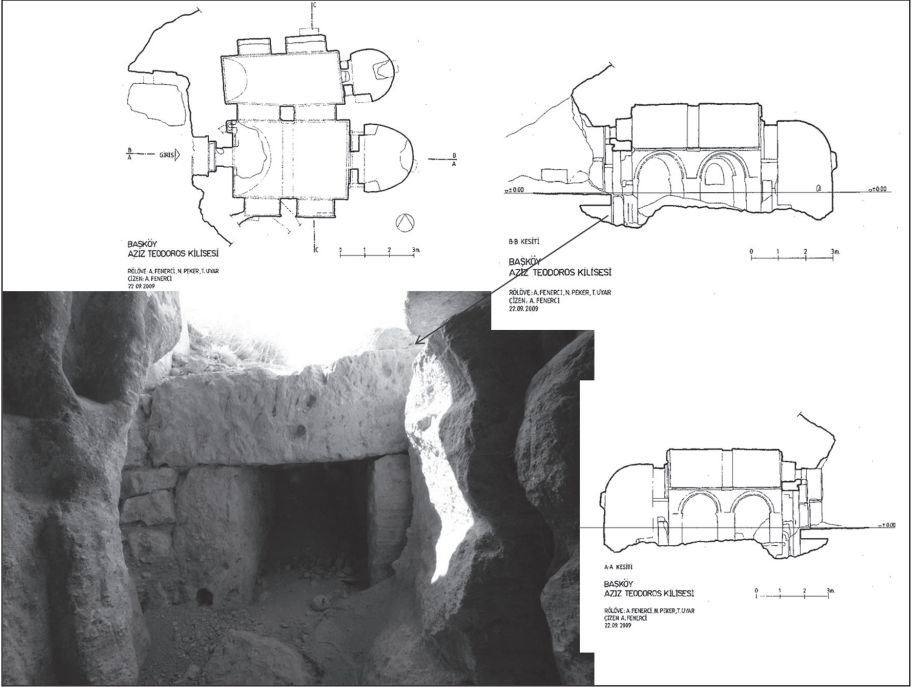
Şaraphanelerin tarihlendirilmeleri konusunda ne yazık ki çok kesin kanıtlarımız bulunmuyor. Bu konuda Bizans duvar resimlerinden ve Kapadokya bölgesinin tarihsel dönemeçlerinden faydalanmak zorundayız. Güzelöz'de günümüze gelebilen en erken duvar resimleri 9. yüzyıla tarihlendiğini düşündüğümüz örneklerdir. Güzelöz'deki bu üretim alanı 9-10 yüzyıldan itibaren kurulmuş olabilir. Elimizdeki şaraphane örneklerinin boyutları ve sınırlı sayıdaki bezemelerinin olası tarihleri, bölgenin sosyo-politik bağlamıyla örtüştürüldüğünde, bu üretim alanının en canlı döneminin 10. yüzyıl ve 11. yüzyılın ilk yarısında olması kuvvetle muhtemeldir. Bütün bunlara ek olarak, yine aynı alanda 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar olan süreçte de aktif olarak bağcılık tarımı ve şarap üretimi yapılmış olabileceğini de söyleyebiliriz.

Eski Başköy

Resim 1: Eski Başköy

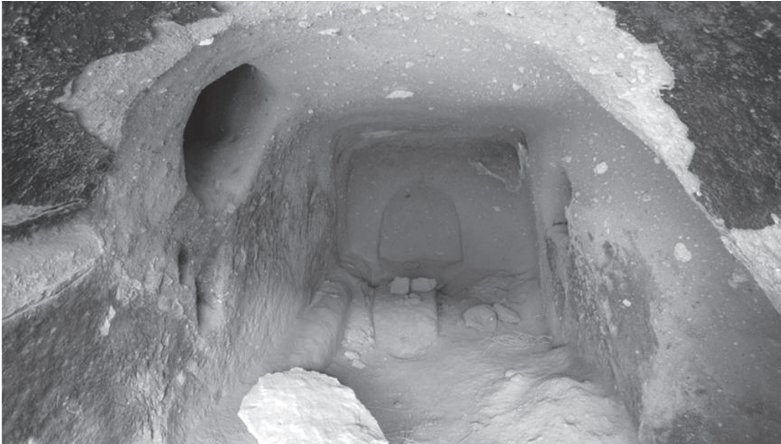
Resim 2: Aziz Theodoros Kilisesi, plan ve kesitler

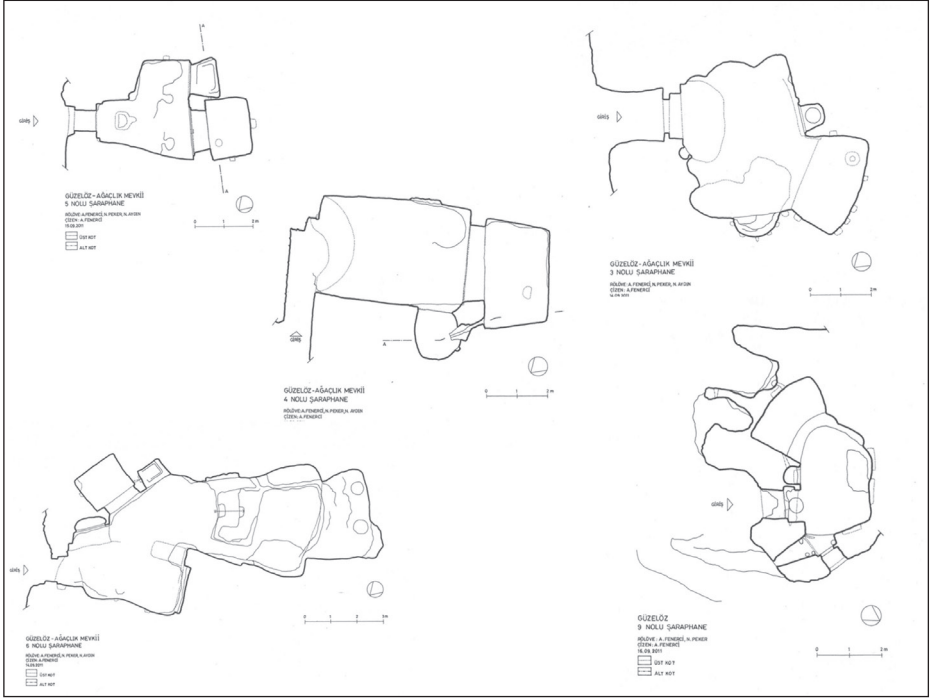
Resim 3: Eski Başköy 1 Numaralı Yemekhane

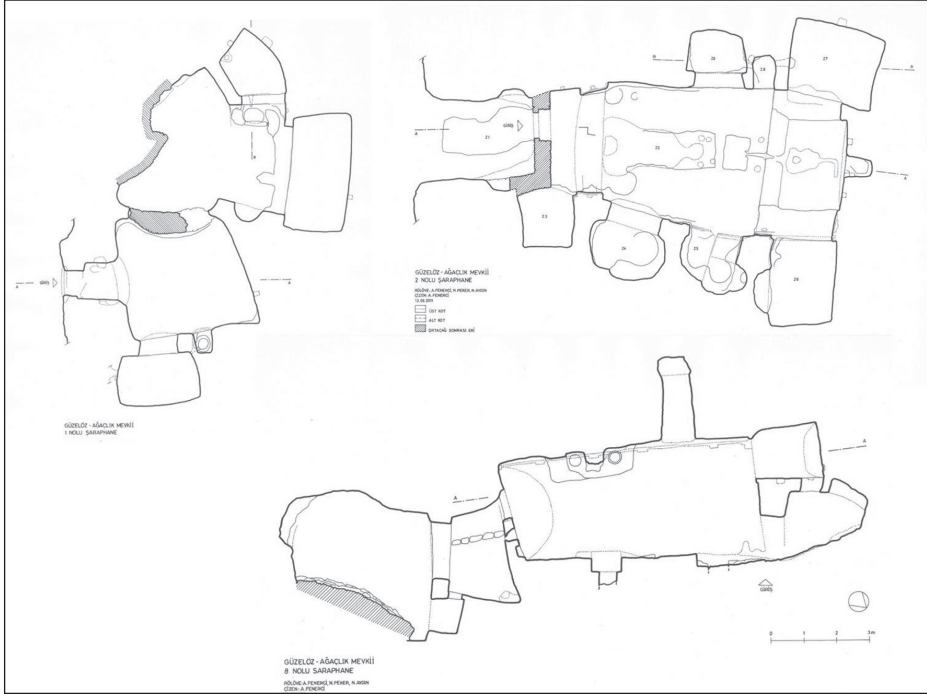
Resim 4: Eski Başköy 1 Numaralı Yemekhane, kagir duvar ve kapı

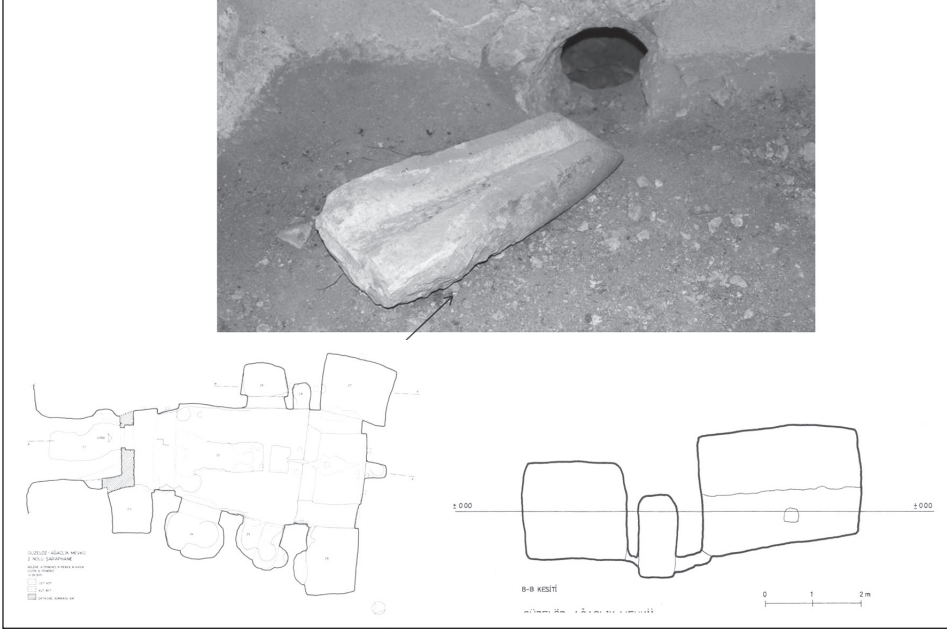
Resim 5: Eski Başköy 2 Numaralı Yemekhane

Resim 6: Güzelöz 1. Grup Şaraphaneler

Resim 7: Güzelöz 2. Grup Şaraphaneler

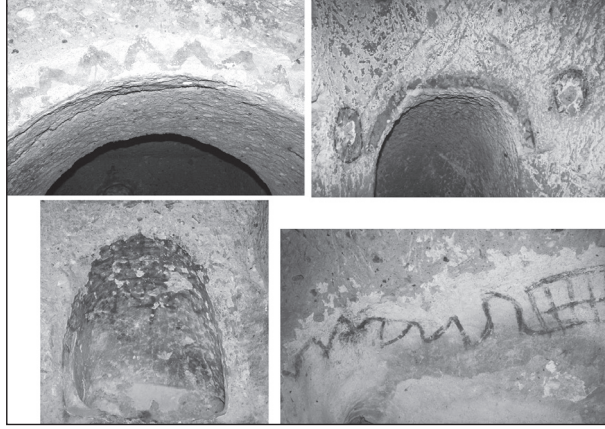
Resim 8: Güzelöz 2 Numaralı Şaraphane, sıra oluğu

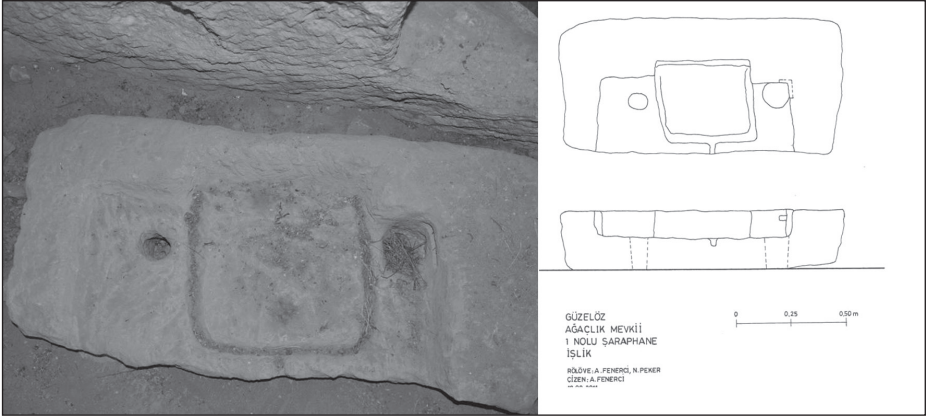
Resim 9: Güzelöz 5 Numaralı Şaraphane, sıra teknesi

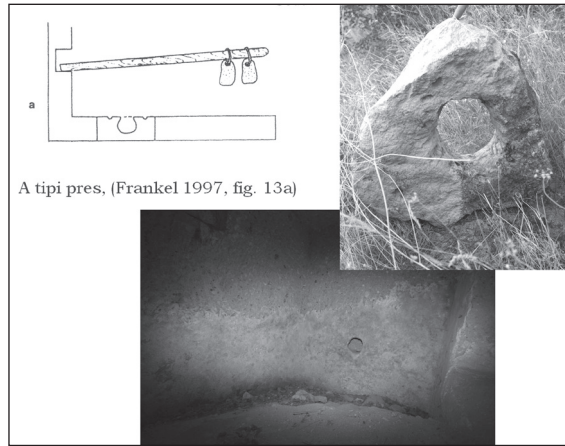
Resim 10: Güzelöz 1 Numaralı Şaraphane, kaya oyma pithos

Resim 11: Güzelöz Şaraphaneleri, sıra tekneleri bezemeleri

Resim 12: Güzelöz 1 Numaralı Şaraphane, pres yatağı

Resim 13: Güzelöz Şaraphaneleri, pres ağırlığı ve kalas yuvası